

Korona ja asuminen

Talousseminaari, Kuntamarkkinat 16.9.2021

Ohjelma

10.30 Seminaarin avaus

Timo Reina, varatoimitusjohtaja, Kuntaliitto

10.35 Talouden toimintaympäristö koronakriisin jälkeen

Vesa Vihriälä, työelämäprofessori, Helsingin yliopisto, GSE

11.20 Paneelikeskustelu, paneelin puheenjohtaja *Timo Reina*, Kuntaliitto

Paneelissa keskustelemassa

Kimmo Huovinen, apulaisjohtaja, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Markus Lahtinen, toimitusjohtaja, Pellervon taloustutkimus PTT

Mikko Kiesiläinen, pääekonomisti, Helsingin kaupunki

Ville Raitio, liiketoimintajohtaja, Kojamo Oyj

Jari Korkki, viestintä- ja markkinointiasiantuntija, Pyhtään kunta

Laura Hassi, asumisen asiantuntija, Kuntaliitto

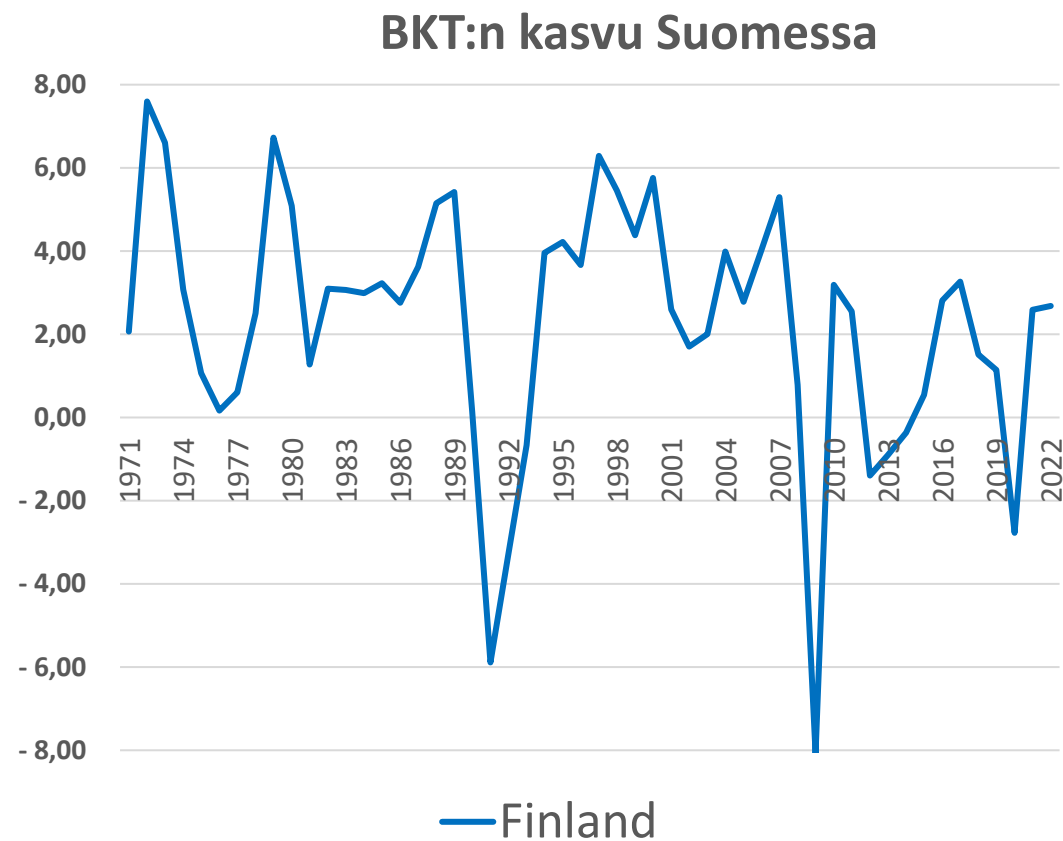
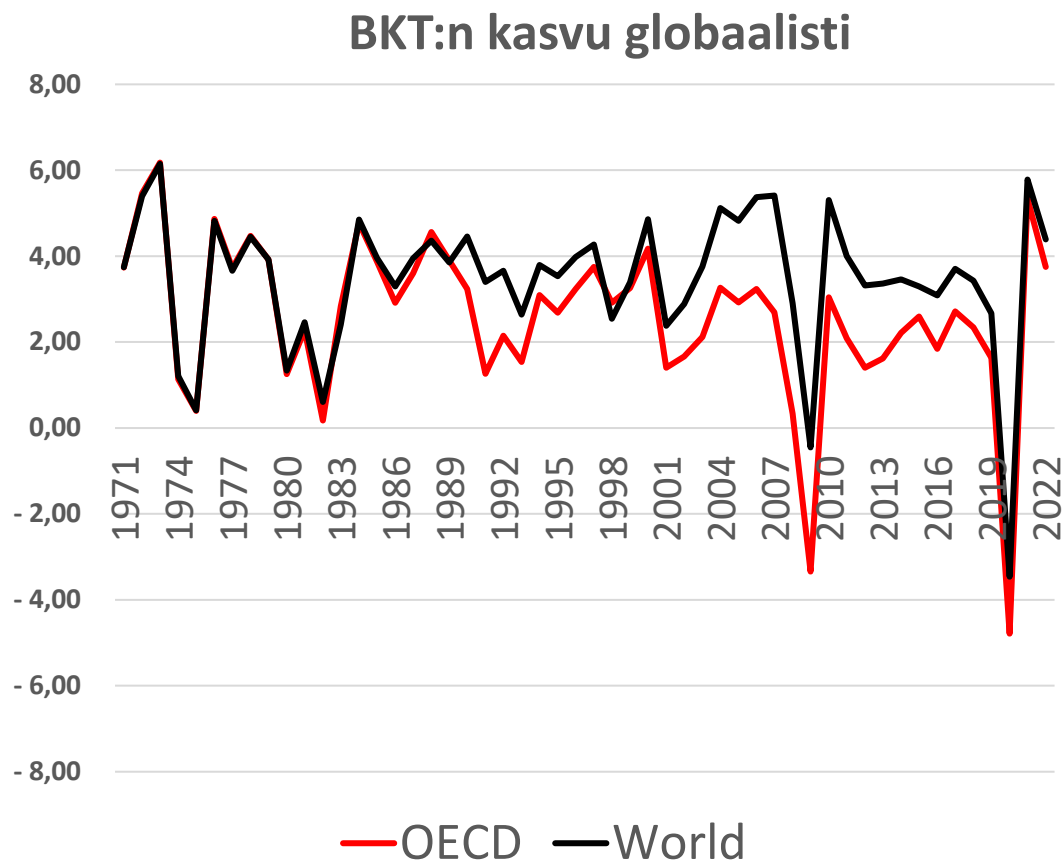
12.00 Seminaarin päätössanat, *Timo Reina*, Kuntaliitto

Talouden toimintaympäristö koronakriisin jälkeen

Vesa Vihriälä

16.9.2021

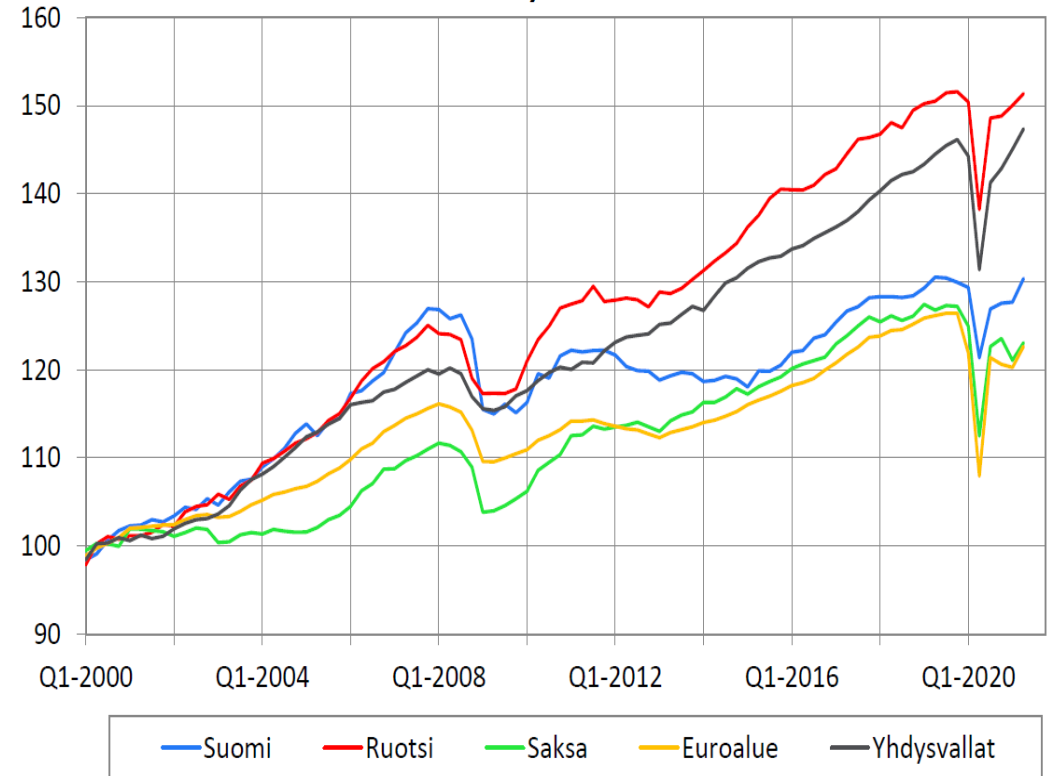
Poikkeuksellinen globaali sokki, mutta Suomessa pienin kolmesta viime taantumasta

Romahdus jäänyt kuitenkin lyhytaikaiseksi

- Ongelma lähtöisin talouden ulkopuolelta, ei talouden epätasapainoista
- Poliittika tukenut toimeliaisuutta vahvasti
 - Rahapolitiikka
 - Kansalliset finanssipolitiikat
 - EU:ssa NGEU
- Konkurssiaallot ja rahoitusjärjestelmän häiriöt vältetty

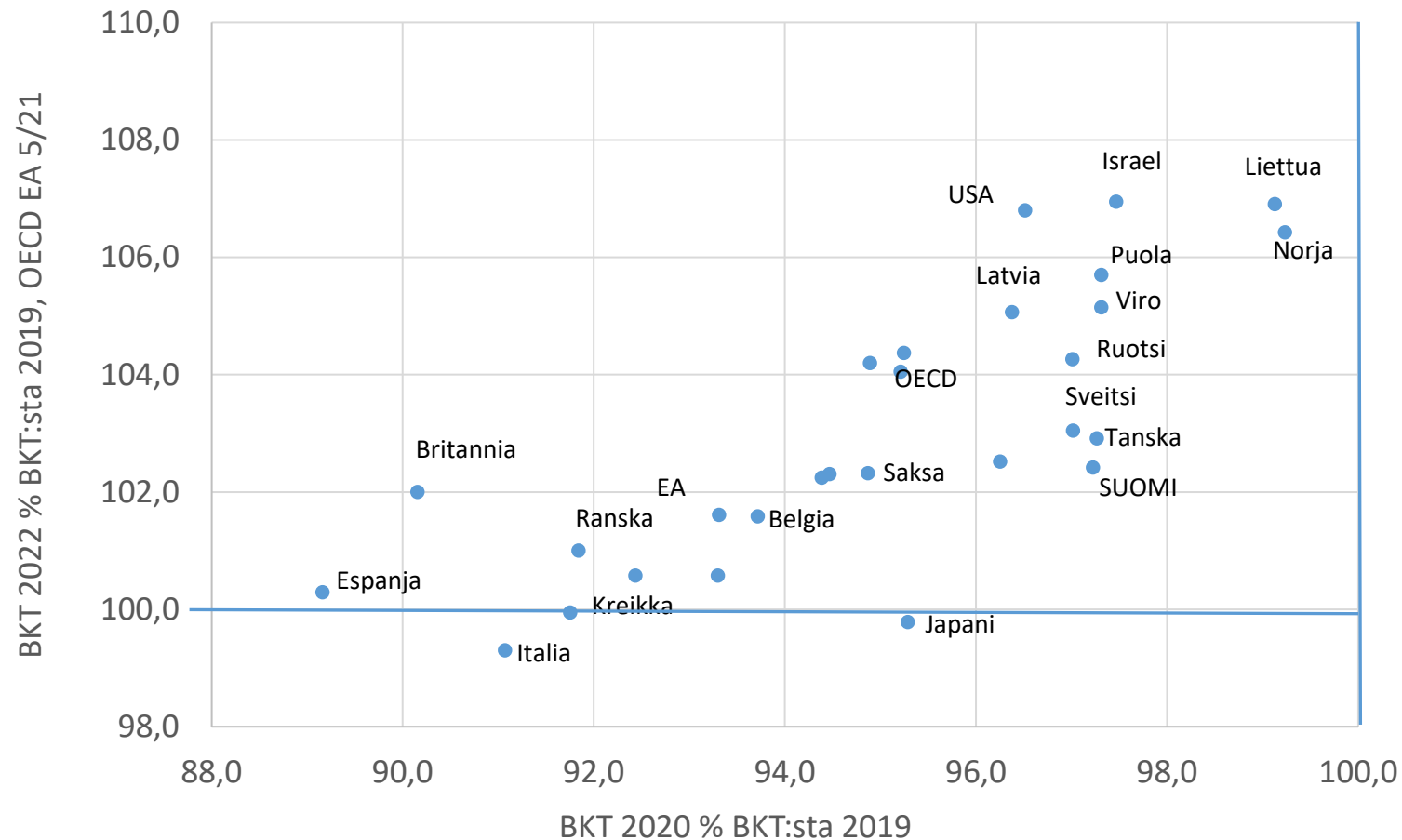
Bkt:n määrä (kausitasoitettu kansallisessa valuutassa), 2000 = 100

Lähde: Etna

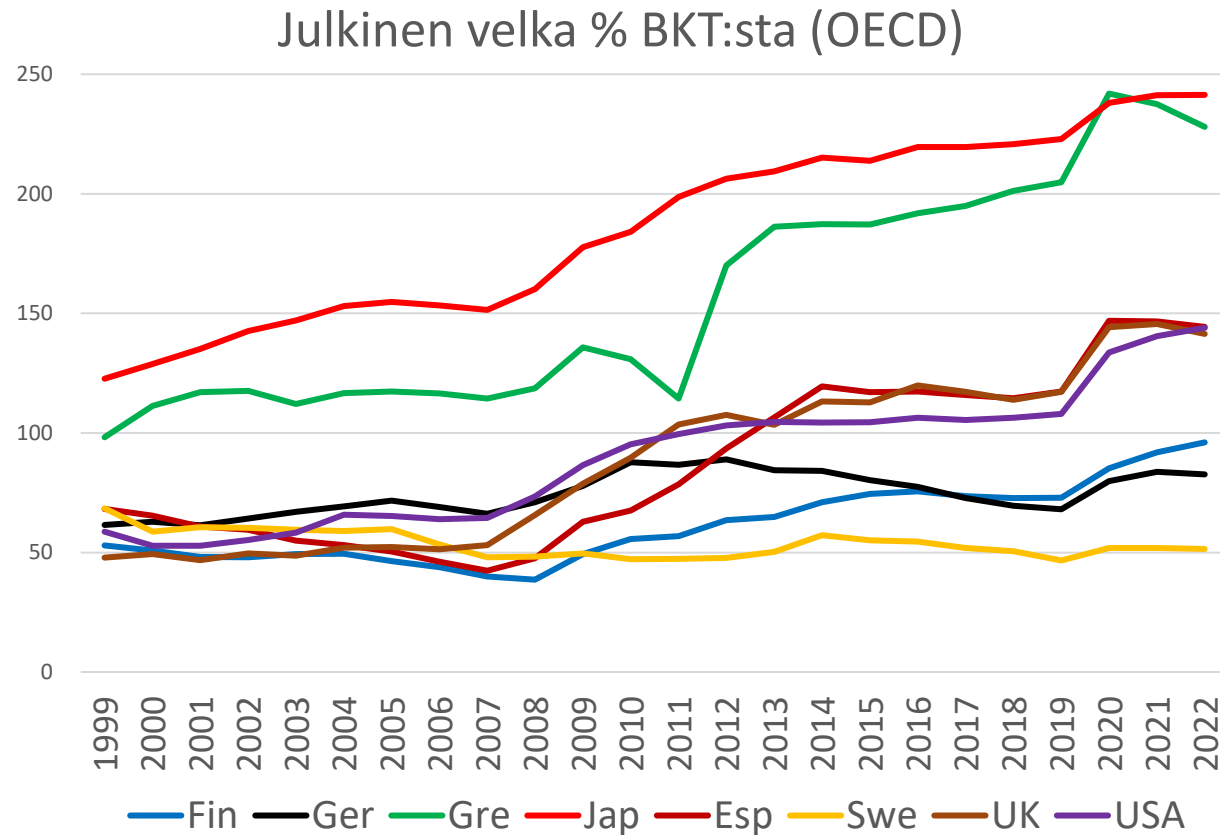
Suuria eroja sokin koossa ja toipumisessa

Sokki ja toipuminen: BKT 2020 ja 2022 vuoden 2019 BKT:sta

- Epidemian huonon hallinnan maat ja turismista ym. palveluista riippuvat maat kärsivät paljon
- Suomi pienen BKT-menetyksen maa
- Toisaalta ennustettu toipuminen ei erityisen vahvaa

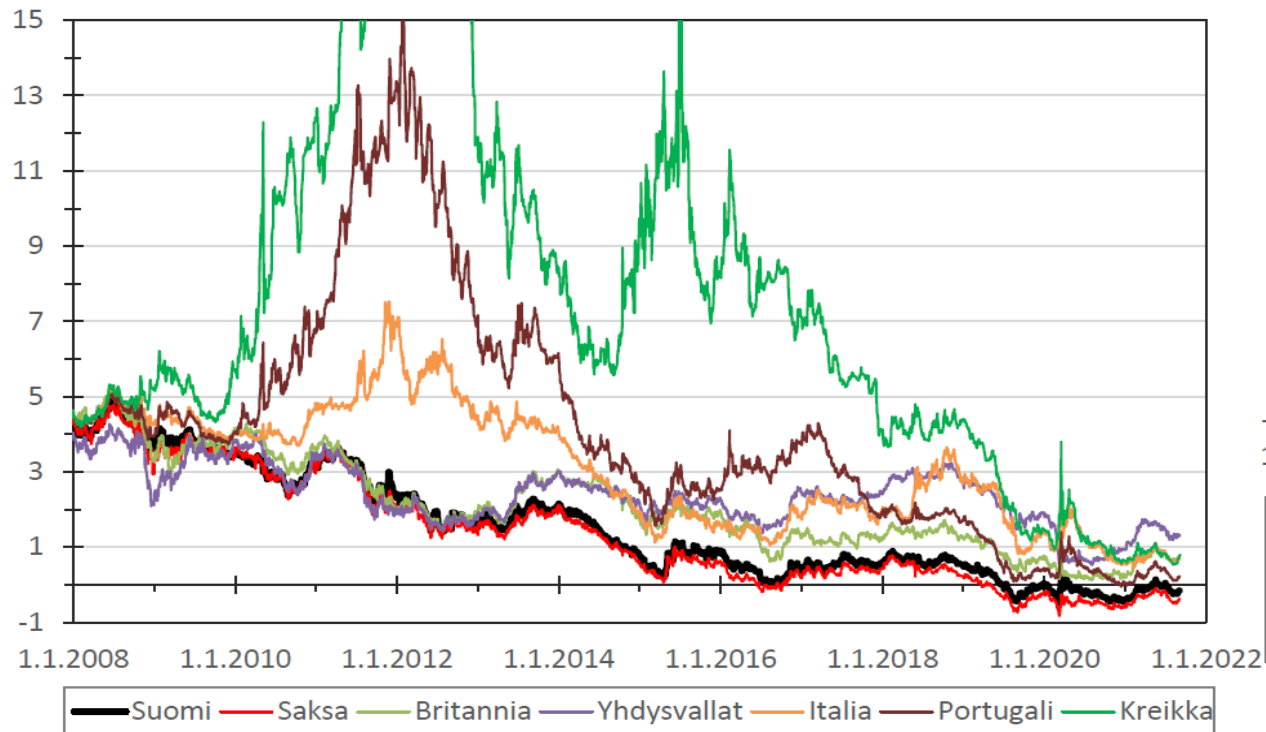
Olennainen perintö: julkisen velan kasvu

- Velkatasot nousseet lähes kaikissa maissa
- Nopeaa alenemista ei näköpiirissä
- Merkitys riippuu kuitenkin korkotasosta ja kunkin talouden kasvukyvystä

Korkotason aleneminen helpottanut olennaisesti velanhoitoa, mutta...

10-vuoden valtionlainojen tuotot, %

- Korot laskeneet poikkeuksellisen mataliksi
- Korkoerot samalla pienentyneet
- Taustalla pitkäaikainen tasapainokorkojen aleneminen, jota rahapolitiikka on tukenut
- Kevyt politiikka johtanut varallisuushintoihin ja myös yksityisen velan kasvuun: kupla?
- Korkojen mataluus ei ikuista
- Velanhoitokyky vaihtelee maiden välillä
- Uusia alijäämäsokkeja tulee jatkossakin

EU-alueen talouspolitiikan asetelmat muuttuneet

- EKP:stä tullut valtioiden velkaantumiskyvyn takaaja, samalla kun fiposäännöt toistaiseksi hyllylle
- Elpymisrahasto merkitsee uudenlaista yhteistä finanssipolitiikkaa
 - EU:lle omaa velkaa, mitä aiemmin pidettiin perussopimuksen vastaisena
 - Rahoitustuki jäsenmaille merkittävältä osin suorita tulonsiirtoja
 - Tuen ehdollisuus vähäistä aiempiin rahoitustukiin verrattuna
- Muutokset tuskin jäävät tilapäisiksi, mutta millainen pysyvämpi politiikkaregiimi = ?

Isot muutostrendit yhä relevantteja

- Ilmastonmuutos pakottaa nopeampiin ja voimakkaampiin toimiin kuin mihin toistaiseksi ollut valmiutta
- Digitalisaatio, erityisesti tekoäly muuttavat tuotantoa
- Kiinan ja USA:n teknologinen, taloudellinen ja sotilaallinen kilpailu kiristyy => miten Eurooppa asennoituu, pysyy mukana?
- Väestön ikääntyminen vaikuttaa kaikkien maiden talouksiin

Sokki tuo uusia piirteitä rakennemuutokseen

- Digiloikka
 - Työn rakennemuutos kiihtyy, tukee tuottavuuden kasvua
 - Työn ja tuotannon paikkasidonnaisuus vähenee sekä globaalisti että maiden sisällä
- Kriisinkestokyvyn merkitys painottuu
 - Vaikuttanee ainakin jonkin aikaa kysynnän rakenteeseen
 - Hidastaa tuottavuuden kasvua: arvoketjut rakentuvat uudella tavalla
 - Valtion rooli vahvistuu

Makropolitiikan näkymät

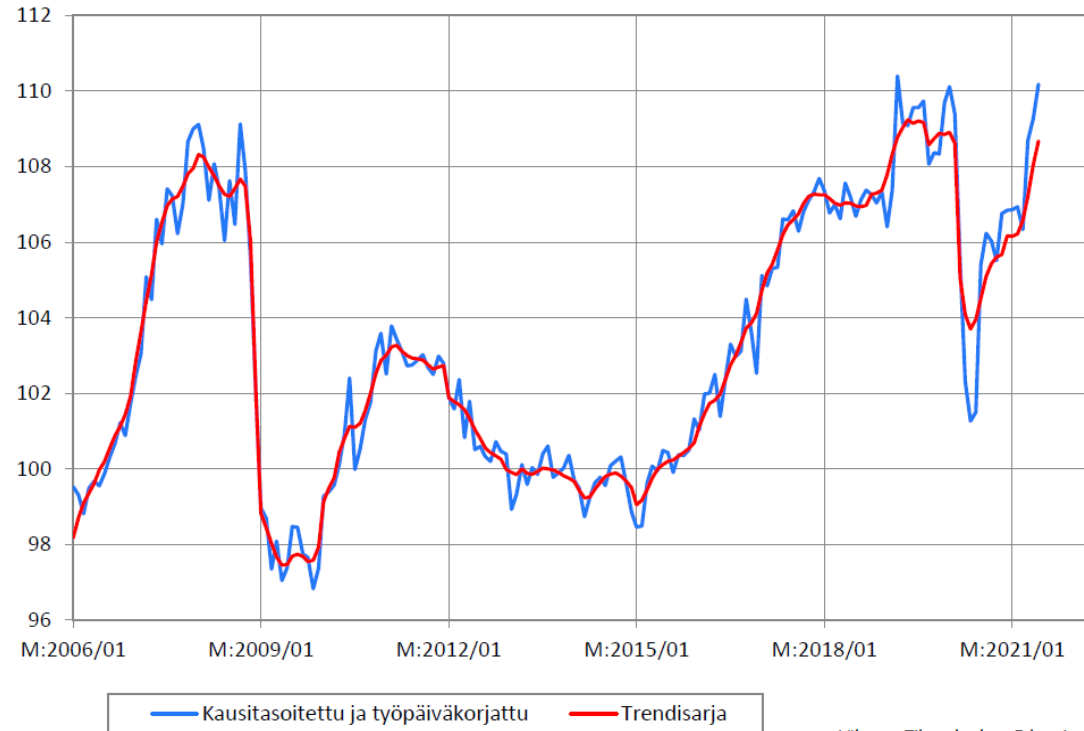
- Rahapolitiikka: korkotasoa "low for longer", mutta tarve normalisointiin jossain vaiheessa
 - Luultavasti hidas prosessi rahoitusvakaushien välttämiseksi
- Julkisen velan kasvu => ennen pitkää tarve vakautukseen
 - Miten kyetään toteuttamaan, kun samanaikaisesti isoja investointitarpeita vihreään siirtymään?
 - EU:ssa finanssipolitiikan säännöt ja EU-tason toiminta oma kysymyksensä

Valtion roolin kasvu - mutta kuinka paljon, miten?

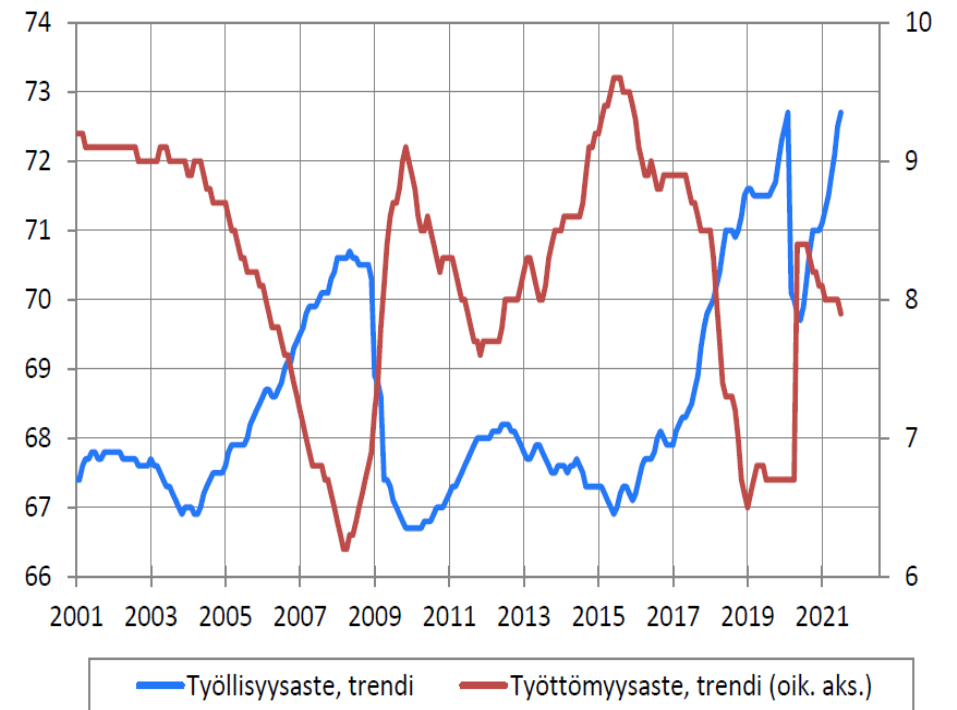
- Valtio osoittanut kykynsä vastata pandemian tapaiseen ongelmaan
 - Terveysturvallisuus edellyttää yhtenäisiä, nopeita toimia
 - Vain valtio kykenee ”vakuuttamaan” yritykset ja kotitaloudet isojen sokkien varalta
 - => lisää toimivaltoja sääntelyyn, varautumiseen, lisää verotuloja
- Uusia tarpeita alusta- ja datatalouden sääntelyyn, kun näiden rooli vahvistuu
- Kiinan nousu, USA:n muuttunut orientaatio => paine EU:lle vahvistaa unionintason toimintakykyä

Suomi toipunut hyvin

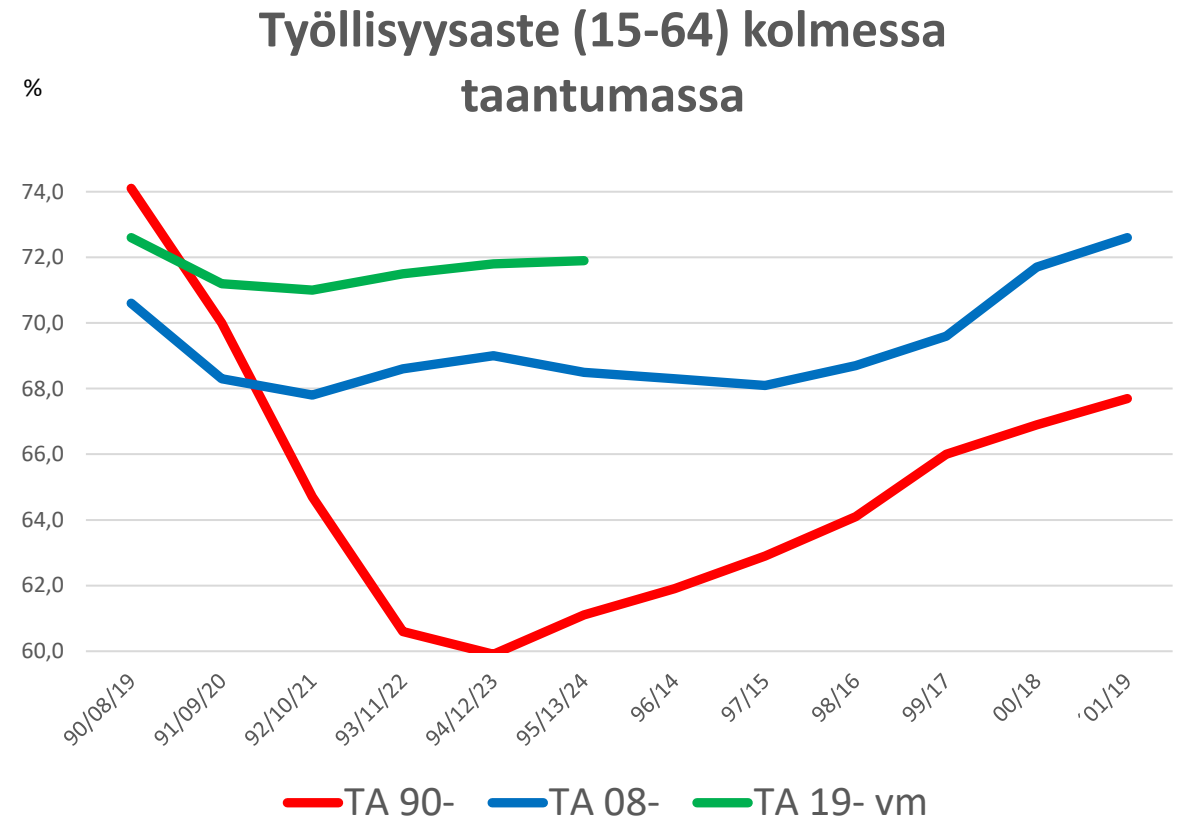
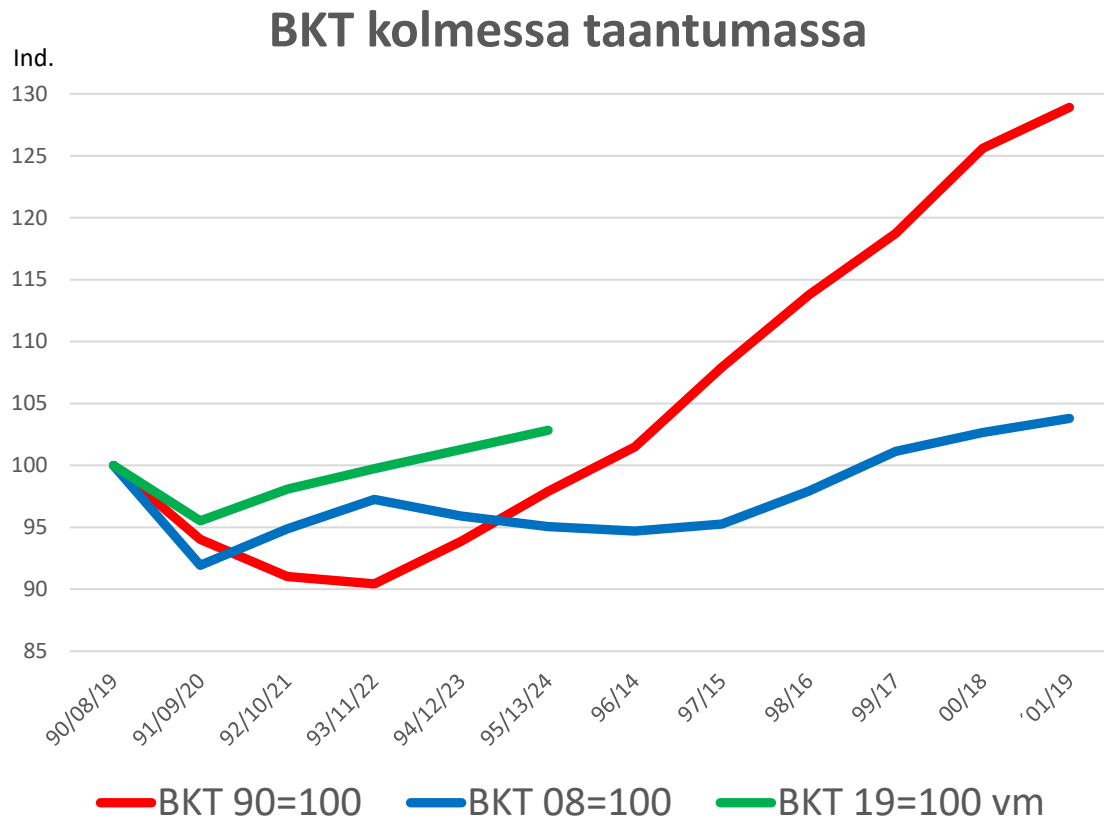
Tuotannon suhdannekuvaaja, 2015 = 100

Työllisyys- ja työttömyysasteet Suomessa, trendit

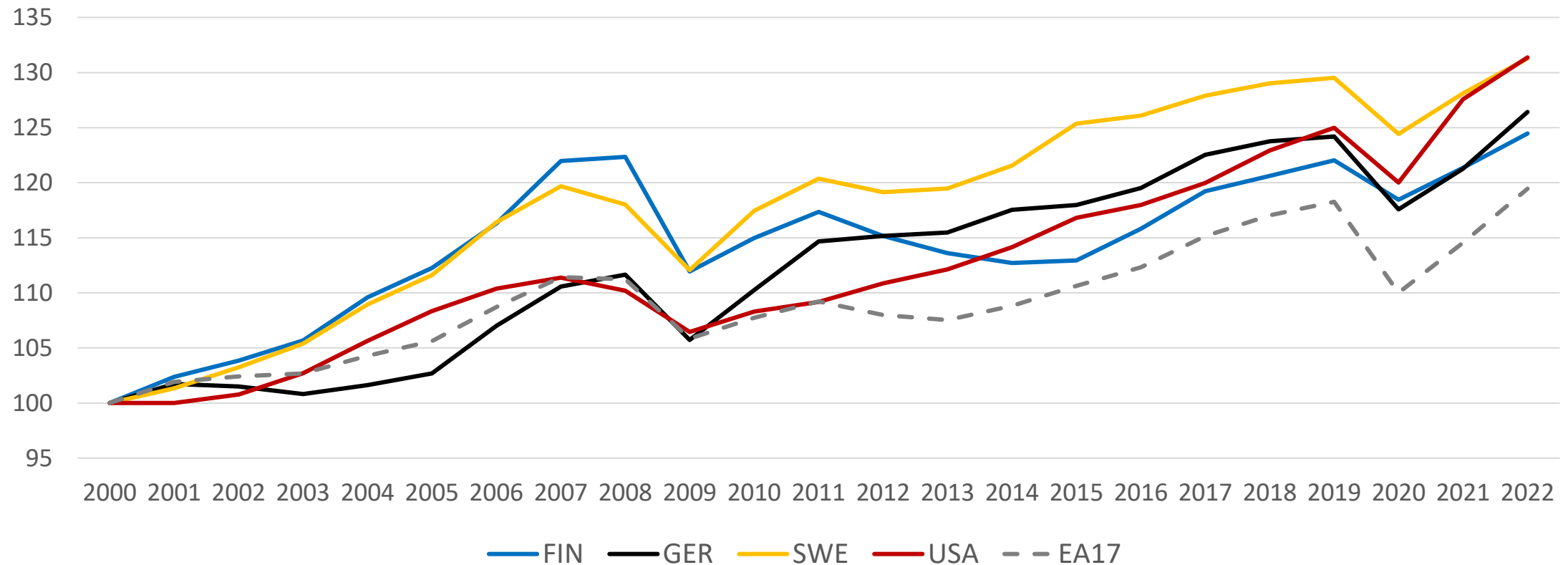

Taantuma jääkin olennaisesti pienemmäksi kuin kahdessa aiemmassa kriisissä

Suomi ei kuitenkaan ole kuromassa 08 jälkeen syntynyttä kasvukuilua verrokkeihin nähden

BKT asukasta kohden, 2000=100

Lähde: OECD Economic outlook, toukokuu 2021

Positiivisista 08-> jälkeiseen aikaan nähden

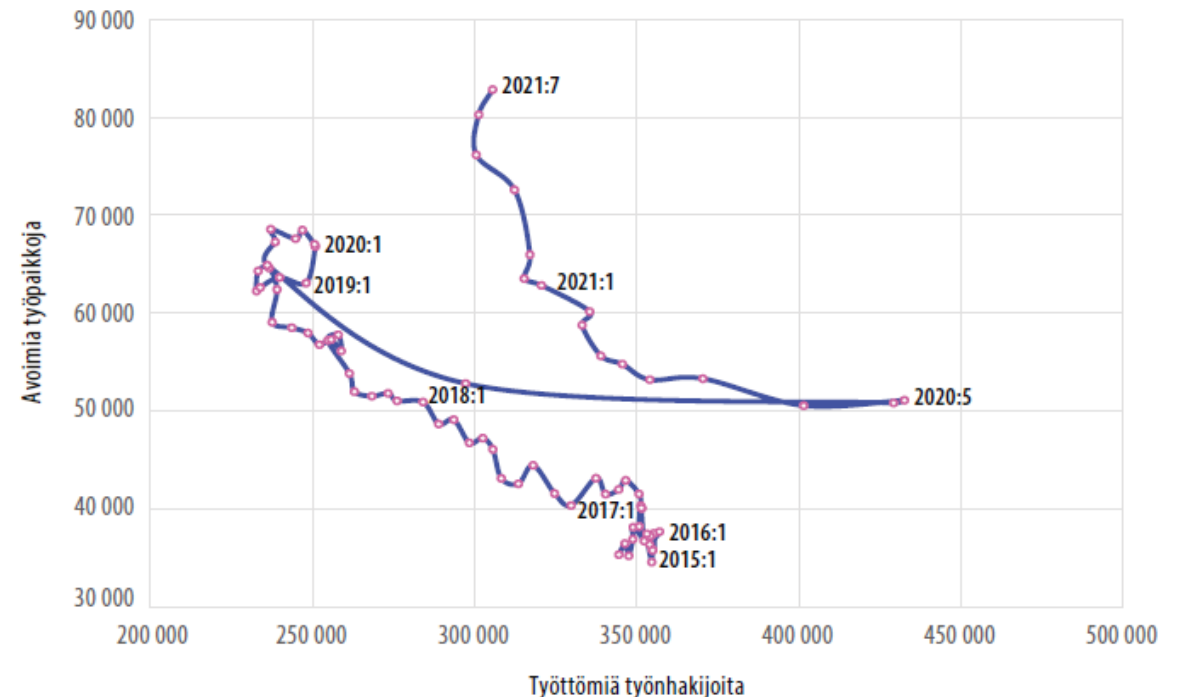
- Ei Nokian kaltaista epäsymmetristä sokkia
- Kustannuskilpailukyky ei toistaiseksi notkahtanut
- Korkotasoa vieläkin matalampi
- Työn ja tuotannon paikkasidonnaisuuden väheneminen lieventää Suomen logistisen aseman ja hajautuneen rakenteen haittoja
- Resilienssin merkityksen korostuminen => toimiva, turvallinen Suomi hieman houkuttelevampi sijoittumiskohde ihmisille, investoinneille
- Vihreän siirtymisen ja digitalisaation painottuminen EU:n kasvustrategiassa => kysyntää Suomen vahvuuksille näillä osa-alueilla

Mutta usea tekijä kasvun jarruna

- Työvoiman tarjonta- ja kohtaanto-ongelmat akuutimpia
- T&K-panostusten lasku ja koulutustason jämähtäminen alkavat vaikuttaa
- Uusien sokkien puskurointi elvyttävällä fipolla hankalampaa korkeamman velkatason takia

Kohtaanto-ongelman vaikeutuminen

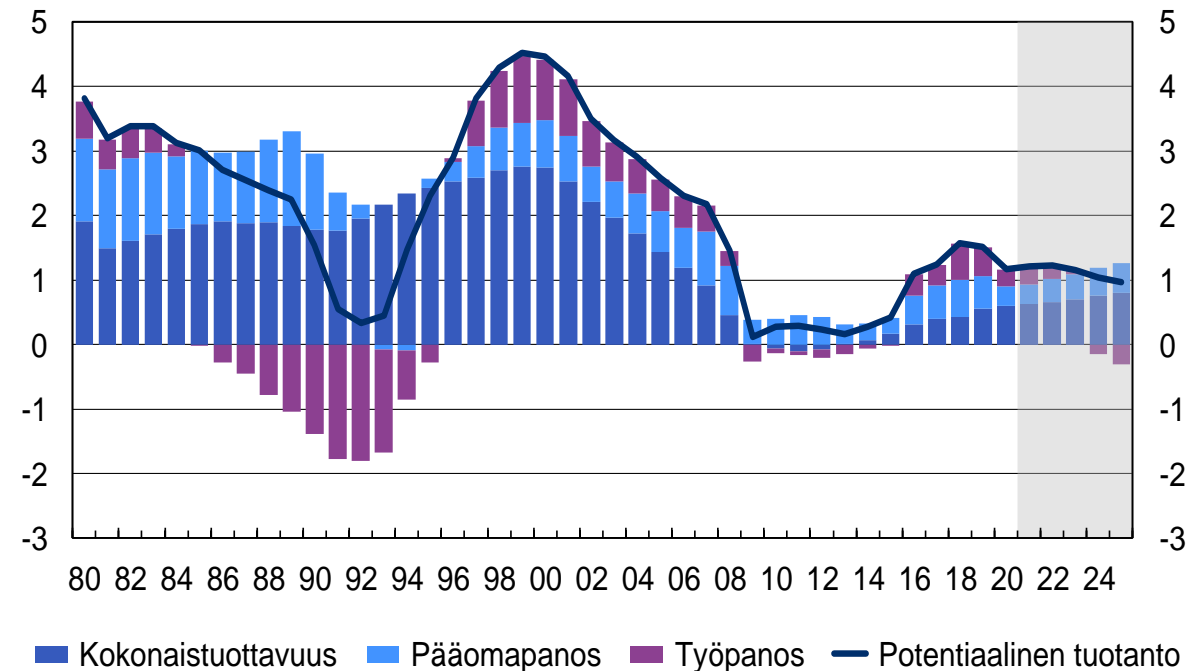
Kuvio 1. Avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat kuukausittain 2015:1-2021:7, kausitasoitettu.

Todennäköisin ura: kasvu pyrähdyksen jälkeen hidasta

- Työvoiman tarjontaa vaikea lisätä nopeasti
- Tuottavuuteen vaikuttaminen vielä hitaampaa
 - TKI
 - Osaaminen
 - Kilpailu

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät
EU-menetelmän mukaan, %

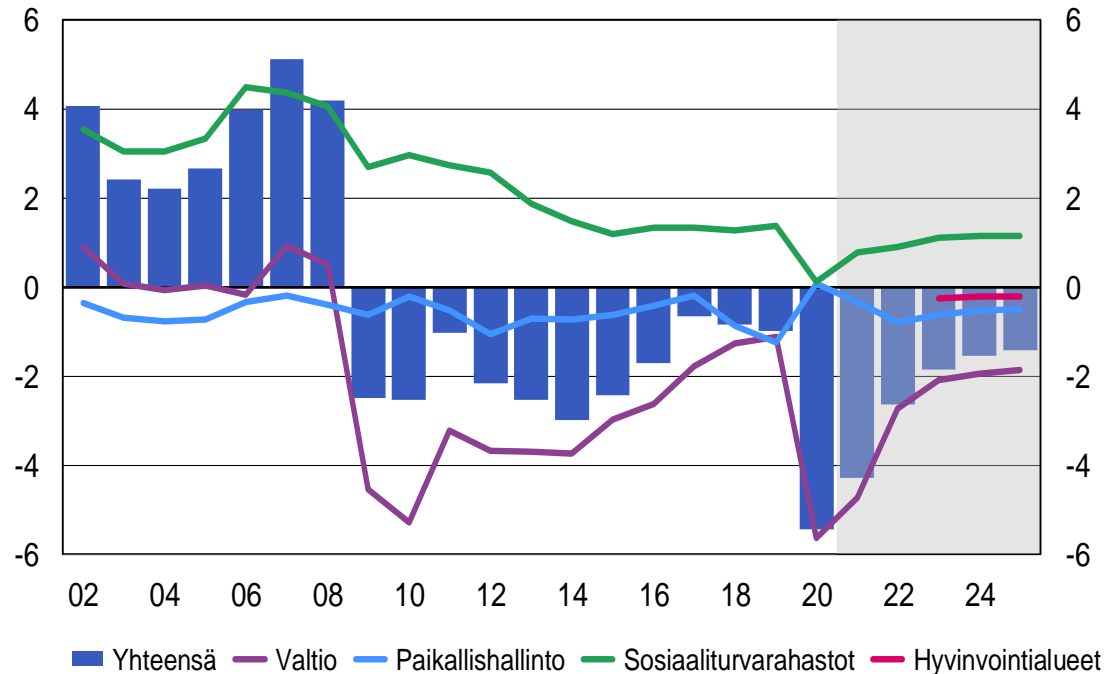

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Seuraus: julkisen talouden tasapaino ei korjaannu velkaantumisen pysäyttävällä tavalla

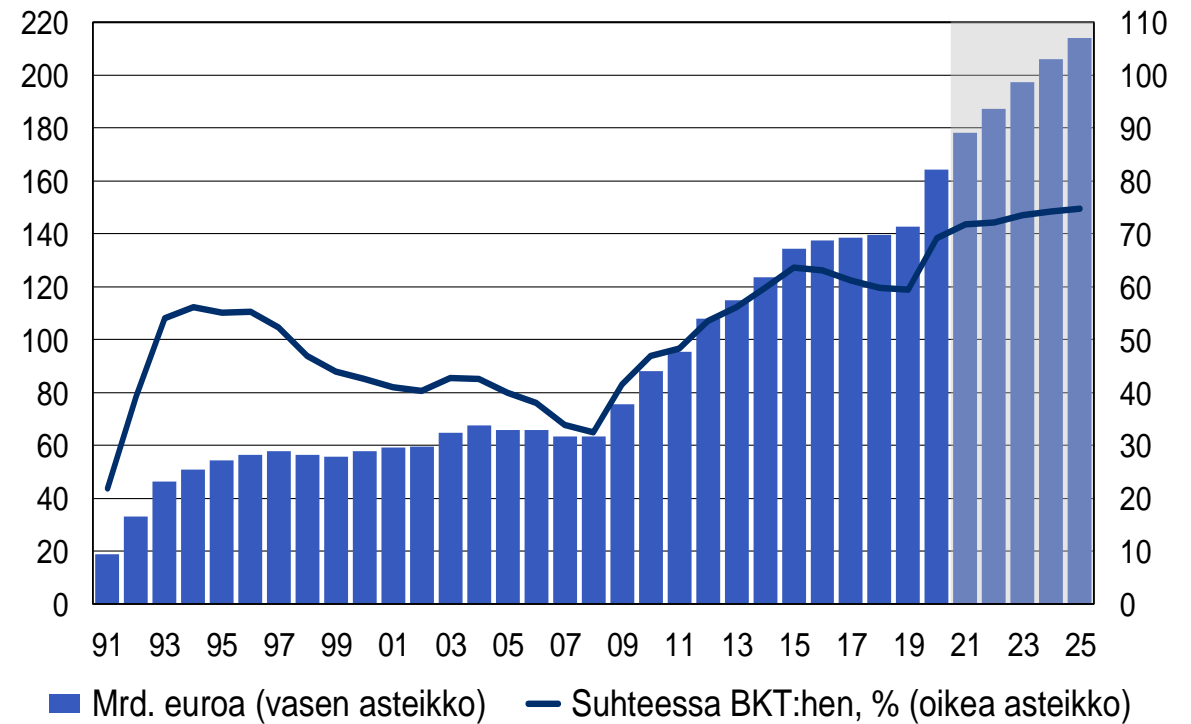
Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Lähde: VM, taloudellinen katsaus, kesäkuu 2021

Mistä apua

- Tutkimus- ja kehitystoiminnan julkisen rahoituksen palautus maailman kärkijoukkoon
- Innovaatiotoiminnan tuen keskittäminen avainekosysteemeihin
- Uudenlainen kunnianhimon taso ja tekemisen meininki ulkomaalaisten osaajien houkutteluun
- Kotimaisen riskisijoittamisen edellytysten vahvistaminen
- Koulutustason nostaminen uudelleen lähelle maailman kärkeä
- Työvoiman tarjonnan lisäys ja työmarkkinoiden toiminnan tehostaminen

”Kestävyystiekartta” kelpo pohja, mutta ...

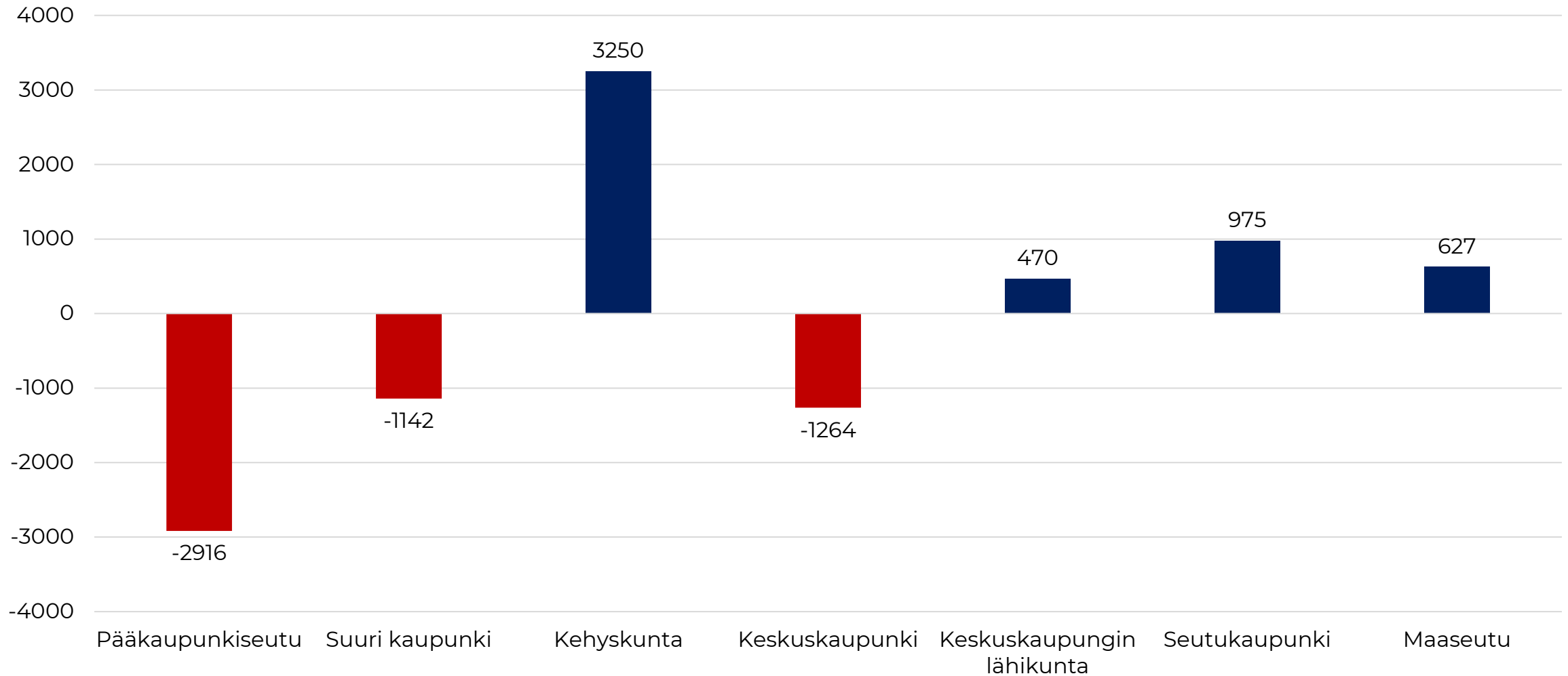
- Tavoite julkisen velan ja BKT-suhteen vakauttamisesta vuosikymmenen puoliväliin mennessä kasvu-, työllisyys- ja julkisen talouden tehostamistoimilla
- Tuoreessa budjettiesityksessä joitain tätä tukevia asioita, lähinnä työperäisen maahanmuuton edistämiseksi
- Ohjelma kuitenkin vajaa kaikilla kolmella alueella
 - Työllisyyden parantaminen julkista taloutta vahvistavalla tavalla
 - Tuottavuuden kohottaminen markkinasektorissa
 - Julkisen palvelutuotannon tehostaminen
- Rakennepolitiikan riittämättömyys => paine menojen leikkauksiin ja verojen korotuksiin kasvaa

Kuntatalouden ympäristö

- Julkisen talouden ahtaus ei ainakaan helpota => menoleikkauksilta ja verotuksen kiristymiseltä tuskin vältytään
- Kilpailu työvoimasta pikemminkin kiristyy kuin helpottaa
- Työmarkkinoiden tiukkuus parantaa toisaalta työllistämisen edellytyksiä
- Etätyön edellytysten paraneminen tasapainottaa alueellista väestökehitystä, vaikka ei pääsuuntaa muutakaan

Kiitos!

Kuntien välinen nettomuutto 1-6 / 2021

Koronan vaikutus Helsingin seudun väestökehitykseen

Väestönlisäys korona-aikana 2020-2021 versus keskimäärin vuosina 2015-2019

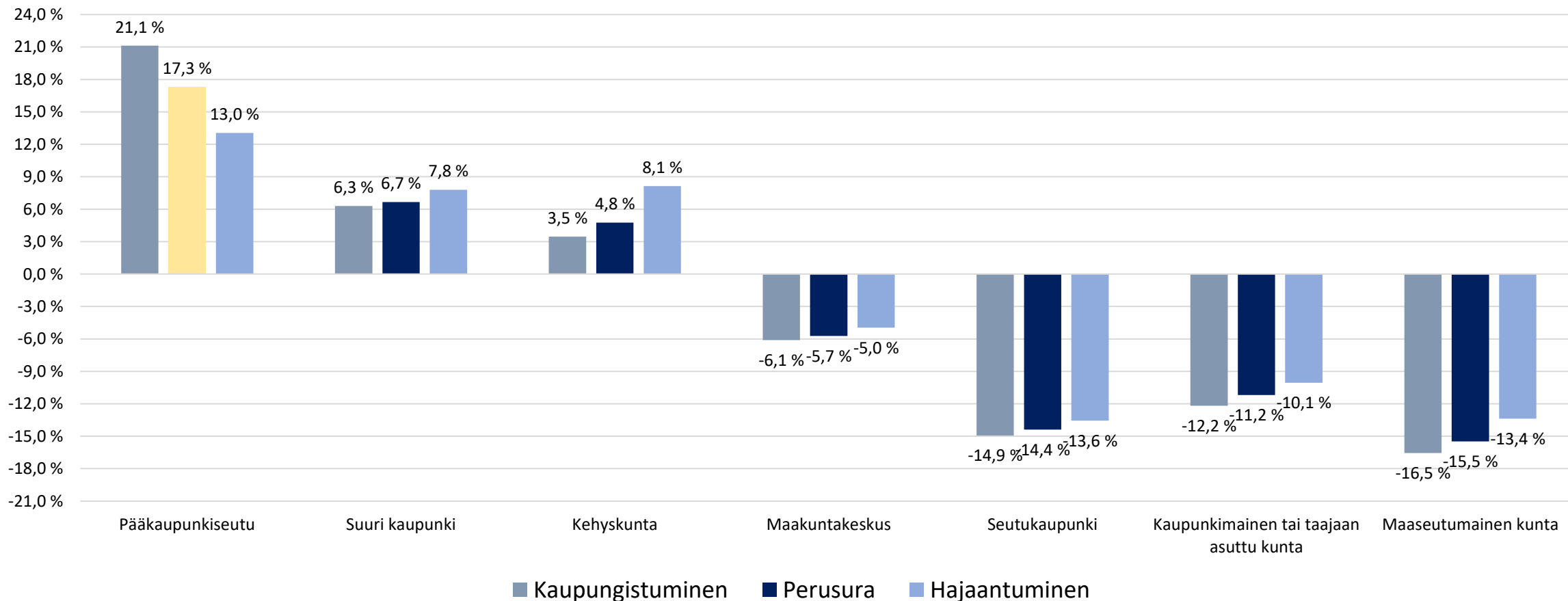
ALUE	VÄESTÖNLISÄYS KESKIMÄÄRIN 2015-2019	VÄESTÖNLISÄYS 2020	VÄESTÖNLISÄYS 1-6/2021*
Helsinki	6 732	3 861	-546*
Espoo	4 854	3 163	1 941*
Vantaa	4 633	3 503	1 322*
KUUMA- kunnat	2 083	3 259	2 875*

Kuntien välinen nettomuutto korona-aikana 2020-2021 versus keskimäärin vuosina 2015-2019

ALUE	KUNTIEN VÄLINEN NETTOMUUTTO KESKIMÄÄRIN 2015-2019	KUNTIEN VÄLINEN NETTOMUUTTO 2020	KUNTIEN VÄLINEN NETTOMUUTTO 1-6/2021*
Helsinki	3 212	-983	-3 301*
Espoo	1 641	-682	-50*
Vantaa	2 080	1 004	-266*
KUUMA- kunnat	920	2 162	2 117*

Timo Aron (MDI) väestöennuste

Väestönkehitys 2020-2040

KUNTARYHMIEN SELITE: **Pääkaupunkiseutu** = Helsinki, Espoo, Vantaa, **Suuret kaupungit**: Yli 100 000 as. kaupungit, **Kehyskunnat**: kunnat, joiden väestöstä yli 20 prosenttia käy töissä Pääkaupunkiseudulla tai suurissa kaupungeissa, **Maakuntakeskukset**: loput C23-kaupungeista, **Seutukaupungit**: viralliset seutukaupungit (paikallisia keskuksia), **taajaan-asutut kunnat**: kunnat, joiden taajama-aste on yli 60 prosenttia, ja jotka eivät kuulu muihin kuntaryhmiin; **maaseutumaiset kunnat**: Kunnat, joiden taajama-aste on alle 60 prosenttia ja eivät kuulu muihin ryhmiin.